

Posudek na bakalářskou práci

Autor práce: Ondřej Novotný

Název práce: Zkušenost nebinárně se identifikujících osob se sebe prezentací a genderovou expresí (z fenomenologické perspektivy)

Bakalářská práce se zabývá tím, jak mladí lidé s nebinární identitou uvažují a prožívají sebe sama v sociálních interakcích, v nichž se nějak prezentují a pojmenovávají. Nebinární identity jsou v české psychologii relativně nové téma, a proto není snadné pro studující toto téma – jakkoliv je atraktivní vzhledem ke své značné aktuálnosti – odborně uchopit. Oceňuji tedy odvahu Ondřeje Novotného, s nímž se pokusil bez opory v zavedeném odborném diskursu, získat do tématu vhled. Jeho přístup vycházel z osobního i odborného zaujetí a uplatňoval respektující perspektivu, ale přitom téma nezjednodušoval a promýšlel jej citlivě i kriticky.

Autor využíval oporu o různé teoretické koncepty (teorie sociální identity, performativnost genderu aj.). Teoretická východiska považuji za kvalitně zpracovaná. Samozřejmě by bylo možné využívat i další zdroje a teoretické koncepty, ale již ty stávající svědčí o tom, že autor je schopen analytického uchopení odborných zdrojů i vztahování odborných zdrojů k vlastnímu výzkumnému problému. Východiska jsou napsána čtivě, jsou dobře strukturována. Obsahují však pasáže, které by snesly zkrácení, změny řazení a gramatické či stylistické opravy. Je evidentní, že práce měla ještě „zrát“. Nejedná se však o příliš výrazné nedostatky, které by bránily porozumění.

Autor provedl kvalitativní výzkum prostřednictvím rozhovorů s čtyřmi nebinárními osobami. Rozhovory analyzoval metodou interpretativní fenomenologické analýzy. Volbu provedl záměrně a metodu samotnou i svoji volbu dobře odůvodňuje. Ve výzkumu sledoval hlavní výzkumnou otázku týkající se sebe prezentace a genderové exprese, kterou dále rozvedl ve čtyři dílčí otázky. Ovšem druhá a třetí otázka týkající se autenticity je silně dialektická, a bylo by ji proto potřeba blíže vysvětlit (představuje autenticita kvalitu, kterou uvádí sami informanti, nebo na ni lze jen usuzovat a případně podle jakých kritérií?).

Na výzkumu oceňuji precizní přípravu struktury rozhovoru a promýšlení etických dilemat, což ve výsledku vedlo (spolu s citlivostí výzkumníka) k velmi podařeným rozhovorům. Zdá se, že se v nich podařilo vytvořit atmosféru důvěry a že autor dokázal klást dostatečně podnětné otázky. Datový korpus je tak jistě silnou stránkou výzkumu.

Analýzou autor dospěl k sérii kategorií, které představuje v přehledné tabulce a poté podrobněji komentuje v souvislém textu, který využívá citace z rozhovorů. Jedná se však již o text silně interpretativní, což kvituji. Práce vyúsťuje v diskusi, která prezentuje hlavní zjištění, a to v nové struktuře než výsledková část. Diskusi hodnotím jako velmi zdařilou. Poukázala na několik paradoxů, které prožívání nebinárních osob často zahrnuje. Například paradox odmítání genderové kategorizace jako omezující, ale přitom použití jiné kategorizace (binární-nebinární) může přinést rovněž omezení. V rámci genderově dichotomního uvažování se mohou tyto paradoxy snadno zneviditelnovat nebo bagatelizovat. V psychologických službách je však důležité rozumět specifickým prožitkům klientů a klientek. Tato práce jistě může být příspěvkem k větší citlivosti a porozumění na straně psychologů a psychologek. Bohužel však autor na takovou ambici rezignoval a v práci neuvádí žádná doporučení pro praxi.

Z formálního hlediska je práce přiměřeně kvalitní. Má všechny náležitosti, je logicky strukturovaná. Obsahuje sice některé gramatické a citační nedostatky, avšak jen v menší míře. Jako dobrou hodnotím rovněž spolupráci při vzniku bakalářské práce.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jaká doporučení pro poradenskou, terapeutickou a školní praxi lze na základě provedeného výzkumu formulovat?
- 2) V čem by se pravděpodobně lišil výzkum používající narativní přístup k vedení a analýze rozhovorů?
- 3) Nebinární identity se vyskytují s i bez vztahu k transgender identitě a rovněž v různých konstelacích k pohlaví připsaném při narození a k sexuální orientaci. V čem lze v rámci těchto konstelací předpokládat specifika nebinarity?

Závěr: Bakalářská práce Ondřeje Novotného je kvalitní a splňuje všechny požadavky na závěrečné práce. Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě.

V Praze, 13. 8. 2023

Irena Smetáčková